

Učinkovitejše varstvo orehov pred boleznimi

Dr. Anita Solar, BF Agronomija, Raziskovalno polje za lupinarje Maribor

Orehov ožig Orehova rjava pegavost

Bakterijska pegavost ali orehov ožig (*Xanthomonas arboricola* pv. *juglandis*) in **orehova rjava pegavost ali antraknoza** (*Gnomonia leptostyla*) sta najpomembnejši bolezni oreha. Razširjeni sta povsod, kjer gojijo orehe, naj si bo za plodove ali za les. **Posebej nevaren in nadležen je bakterijski ožig, saj napada vse zelene dele na orehovem drevesu:** moška socvetja, liste, listne peclje, plodove in mlade poganjke (slike 1, 2, 3), medtem ko glivična antraknoza prizadene predvsem liste in plodove (slike 4, 5, 6). Veliko škodo povzročata v deževnih letih, zlasti če obilno deževje nastopi že spomladi, med brstenjem in na začetku razvoja plodov. Ker bakterija prezimi na drevesu, gliva pa v odpadlem listju, ob ugodnih pogojih zelo hitro spomladi povzročita prve okužbe zelenega tkiva.

Slika 1

Bujno rastoči, še neoleseneli poganjki na mladih orehih so v vlažnih letih zelo dovzetni za okužbo z bakterijskim ožigom.

Slika 2

Pege orehovega ožiga na listih so oglate, velike nekaj mm in rumeno obrobljene.

Zaradi bakterioze počrnijo moška socvetja (mačice) in mladi plodiči, ki najpogosteje odpadejo. Če pride do okužbe kasneje, se plodovi obdržijo na drevesu, vendar so neuporabni - imajo črno luščino ter potemnelo in grenko, deformirano in neužitno jedrce. **Rjava pegavost se običajno pojavi, ko orehi že dosežejo velikost lešnika.** Zelo redko povzroči odpadanje plodov, zavira pa njihovo rast. V ugodnih letih gliva popolnoma prekrije zeleno lupino, ki porjavi in se zasuši na luščino. Taki plodovi še pozno v zimo ostanejo na drevesu kot mumije in predstavljajo vir okužbe za naslednje leto. Obe bolezni lahko povzročita velik izpad pridelka. **Škoda je največja na zgodnjih sortah oreha,** medtem ko sorte, ki brstijo v začetku maja, ponavadi uidejo primarnim okužbam. Na intenzivnost napada vpliva tudi mikroklima v nasadu. **Pregosto posajena drevesa, ravninske lege s slabim pretokom zraka in goste, slabo prezračene in osvetljene krošnje so idealno okolje za hitro širjenje bolezni.** S sajenjem orehov na bolj ali manj nagnjene površine, z dovolj velikimi razdaljami sajenja, z izbiro poznih sort, z oblikovanjem odprte, zračne in ne pregoste krošnje ter ustrezno prehrano dreves mora sadjar **preventivno vplivati na čim manjši pojav bolezni.** Med preventivne ukrepe sodi tudi škropljenje z **bakrovimi pripravki.** Baker v različnih oblikah deluje tako na bakterijo kot na glivo.

Champion WP 50

V dosedanjih priporočilih za varstvo oreha smo sicer navajali posamezne bakrove pripravke, vendar z opombo, da nobeden od njih v Sloveniji ni uradno registriran za rabo pri orehu. Po tehnoloških navodilih za integrirano pridelavo v sadjarstvu je bila dovoljena le raba bakrovega sulfata v obliki modre galice za razkuževanje ran na orehu. Z letošnjim letom pa lahko pridelovalci orehov (in tudi lešnikov) uporabljajo pripravek **Champion WP 50.** Dovoljenje za razširitev uporabe tega sredstva je izdala Fitosanitarna uprava RS na predlog Slovenskega strokovnega društva lupinarjev in Kmetijsko gozdarske zbornice Slovenije. **Dovoljenje velja za registrirane pridelovalce orehov in lešnikov.** Sredstvo se lahko na istem zemljišču uporablja v nasadih oreha največ **štirikrat**, v nasadih leske pa največ **trikrat** v eni rastni sezoni.

Slika 3

Od orehovega ožiga prizadet plod počrni, zelena lupina se zmežča in postane zdrizasta z vidno vlažno prevleko.

Champion WP 50 se pri orehih uporablja za zatiranje bakterijske pegavosti in glivične rjave pegavosti v 0,2 - 0,25-odstotni koncentraciji ali v odmerku 2 - 2,5 kg/ha ob uporabi 1000 l vode/ha. Dokument določa tudi mejno vrednost za aktivno snov baker, ki znaša za orehe in lešnike 20 mg/kg.

Prvo škropljenje orehov opravimo v času brstenja, ko so vidni prvi zeleni lističi (slika 7a). Drugič škropimo pred cvetenjem ženskih cvetov (slika 7b), tretjič pa po ▶

Slika 4

Rjava pegavost se na listih kaže v obliki okroglih rjavih peg s sivim micelijem v sredini.

Slika 5

Okroglaste, vdrte nekrotične pege na plodu, napadenem z rjavo pegavostjo.

cvetenju ženskih cvetov v zgodnji fazi razvoja plodov (slika 7c). Četrto škropljenje opravimo tri tedne kasneje, ko plodovi dosežejo približno polovico svoje končne velikosti (slika 7d). **Nikoli ne škroplimo v fenofazi vrh cvetenja** ženskih cvetov (slika 8). **Mlade nasade prvič poškröpimo v času brstenja** in nadaljujemo škropljenja v tritedenskih razmakih. Ob bujni poletni rasti poganjkov opravimo še tretiranje v avgustu (slika 9). **Pri škropljenju je pomembno, da ne zamudimo prvega termina in da drevesa temeljito omočimo s škropilno brozgo.** Pri mladih drevesih z aplikacijo običajno ni težav, pri starejših in visokih drevesih pa si pomagamo s posebnimi škropilnimi pištolami. ■

Fotografije: Anita Solar.

Slika 6

Popolnoma deformiran plod zaradi rjave pegavosti ostane v jeseni kot mumija na drevesu.

Program varstva za OREHE

Bolezen ali škodljivec	Agrotehnični ukrep	Kemično varstvo			Opombe
		Ukrep	Pripravek	Čas	
Bakterijska pegavost orehov, orehova rjava pegavost	- Sajenje manj občutljivih poznih sort; - oblikovanje odprte, zračne krošnje; - zgodnje zimsko dognojevanje s P in K; - sežig napadenih delov.	Preventivno škropljenje	Champion WP50	1. brstenje 2. pred cvetenjem ženskih cvetov 3. po oploditvi 4. sredi junija	Priporočljivo je premazovanje večjih ran na lesu (mehanske poškodbe, rez) z modro galico in sežig močno napadenega odpadlega listja. Mlade nasade poškröpimo med brstenjem in bujno spomladansko ter poletno rasto poganjkov.
Orehov zavijač	Odstranjevanje in sežig napadenih listov pri prvi generaciji (mladi nasadi).	Škropljenje s kontaktnimi insekticidi.	Zolone liquide, Basudin 600 EW	1. sredina junija 2. druga polovica julija	Upoštevamo priporočila prognostične službe za varstvo rastlin glede jabolčnega zavijača.
Orehova muha	- Redna rez in skrb za dobro osvetlitev krošnje; - odstranjevanje napadenih plodov; - spomladanska plitva obdelava tal pod drevesi.	Spremljanje leta muhe.	Rumene lepilne plošče, poškröpljene z amonijevim karbonatom.	Od sredine julija do sredine septembra.	Glede na to, da v Sloveniji še ni registriran noben pripravek, je priporočljivo izvajati agrotehnične ukrepe.

a) 1. škropljenje

b) 2. škropljenje

c) 3. škropljenje

d) 4. škropljenje

Slika 7: Program škropljenja rodni orehov proti orehovemu ožigu in rjavi pegavosti.

Program varstva za LESKO

Bolezen ali škodljivec	Agrotehnični ukrep	Kemično varstvo			Opombe
		Ukrep	Pripravek	Čas	
Bakterijski ožig leske Bakterijski rak leske	- Sajenje zdravih sadik, - izrezovanje obolelih poganjkov, - razkuževanje škarij, - uničevanje koreninskih izrastkov s herbicidi.	Preventivno škropljenje	Champion WP50	1. brstenje 2. pred odpadom listja	Priporočljivo je premazovanje ran na lesu z modro galico. Pri škropljenju je potrebno temeljito omočiti celo krošnjo.
Leskova brstna pršica	Odstranjevanje poganjkov z napadenimi brsti.	Škropljenje s kontaktnimi insekticidi.	Ni registrirane-ga pripravka.	1. sredina junija 2. druga polovica julija	Upoštevamo priporočila prognostične službe za varstvo rastlin glede jabolčnega zavijača.
Lešnikar	Mehanska obdelava tal pod grmi.	Preventivno škropljenje proti sekundarni okužbi napadenih plodov z monilijo.	Ramin 50 Za lešnikarja ni registrirane-ga pripravka.	Od konca junija dalje, enkrat do trikrat (odvisno od padavin).	S plitvo spomladansko obdelavo pod krošnjami preženemo lešnikarja, ki prezimlja v tleh. V mokrem poletju bo monilija naredila veliko škode na plodovih, napadenih od lešnikarja.

Slika 8

Ko so ženski cvetovi najbolj odprti, NE škropimo!

Slika 9

Mlada drevesa poškopimo še v avgustu med bujno poletno rastjo poganjkov.

V čem se s Confidrom tretirane rastline razlikujejo od drugih?

S Confidrom dobite več kot samo varstvo rastlin pred škodljivci. Edinstven varovalni ščit od znotraj varuje rastline pred sušo, vročino, ozonom, premočno svetlobo in pomanjkanjem kisika. Učinki so vidni v **močnejši rasti**, **povečanem pridelku** in **vrhunski kakovosti** pridelka.

Confidor – več kot samo insekticid!

Confidor®
STRESS SHIELD INSIDE

Bayer CropScience
www.bayercropscience.si